

Hanninak – emlékezve a Nyugati-Tátra gerincén végzett vándorlásokra és a bivakra a Jalóci-szénégető alatti katlanban.

„Hogy meséljem el a száz csúcst, a száz hágót, a napsütést a magasban és mellette a véget nem érő nehézségeket? A gránit sebző érdességét, a nedves növényzet csúszósságát? A zsákok terhes súlyát, az orr mellett lefolyó izzadságcseppet (...) és a fű illatát? A tárnics finom alakját? És a tá-bortűz lángját utolsó este az Agancsos alatt?...”
(R. W. Schramm a Tátra főgerincének első bejárásáról)

A fordító előszava

1999 telén a – sajnálatosan azóta megszűnt – Csúcskönyv 2. évfolyamának 3. számában *Felhívás a magyar hegymászókhoz* címmel írtam egy cikket, amelyben két másik kérésen kívül arra kértem hegymászóinkat, hogy vegyenek részt egy nagyobb hiánypótló munkában, segítsenek megalkotni a Magas-Tátra hiányzó magyar földrajzi elnevezéseit. Erre azért volt szükség, mert a XX. század második felében megjelent W. H. Paryski lengyel és A. Puškáš szlovák nyelvű átfogó tátrai hegymászókalauzában, majd további lengyel szerzők hozzájárulásával úgymond megkészserezték a II. világháború előtt használt földrajzi elnevezések számát. Számokban kifejezve kb. 2200 név helyett e kalauzokban mintegy 4500 nevet használtak. Teljesen nyilvánvaló volt, hogy feleannyi elnevezéssel nem lehet a meglévő lengyel vagy szlovák hegymászókalauzokat lefordítani, de még hasonlóan pontos, átfogó, részletes új magyar nyelvű kalauzt sem írni.

A felhívásnak nem volt nagy sikere; két kezemen meg tudom számolni azokat, akik hozzájárultak a nevek megalkotásához: Bácskai Gusztáv, Földi Ervin, Gattinger Miklós, Kunos Gábor, Neidenbach Ákos és Scheirich László. Ennyi segítség azonban elég volt. A munka mennyiségét viszont lebecsültem – hat éven keresztül ráment minden szabadidőm. 2004. június 1-én „A Magas-Tátra négy nyelvű földrajzinév-tárát” feltettem a Magyar Hegy- és Sportmászó Szövetség honlapjára. Az anyagot azóta is pontosítom, részletezem, javítatom.

A Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium mellett működő Földrajzinév Bizottság a 2004. december 20-án tartott ülésén foglalkozott a tátrai földrajzi nevekkal. Bár a bizottságnak csak a magyarországi hivatalos földrajzi nevek megállapítására van hatásköre, állást foglalhat a földrajzi nevek megállapításának jogszabályban nem részletezett kérdéseit, valamint a külföldi földrajzi nevek hazai térképi használatát illetően is. Ilyen esetben ajánlhatja az elnevezéseket. Az említett ülésen a bizottság a következő határozatot hozta: „Az FNB megvitatta a Magas-Tátra négy nyelvű földrajzinév-tárának összeállításakor a magyar megfelelők megállapításában alkalmazott elveket. A nevek tételes vagy összehasonlító vizsgálata nélkül is egyetértés volt abban, hogy az elvek gyakorlati alkalmazása a hegymászók és térképészek számára a

másik három nyelvnek megfelelő mennyiségű és színvonalú névanyag használatát biztosítja. Egyben elismerését fejezte ki Futó Endrének a megvalósítás során végzett munkájáért és korlátlan hozzáférést nyújtó közvételéért. (51/498. sz. határozat)”.

Az angolok szerint a puding próbája az evés. Meg kellett tehát keresnem a megfelelő hegymászókalauzt, és le kellett fordítanom a teljes magyar tátrai névanyag segítségével. A már említett Paryski lengyel vagy Puškáš szlovák nyelvű kalauza nagy terjedelme, valamint részben elavultsága miatt nem jöhetett számításba. Két további cseh nyelvű kalauz (F. Kroutil vagy P. Piskač) nem átfogó hegymászókalauzok, csupán a Komarnicki-kalauzhoz hasonlóan válogatások a tátrai hegymászóutakból. W. Cywiński teljességre törekvő kalauza pedig még nagyon messze van a befejezéstől. A többi szlovák vagy lengyel nyelvű kalauz pedig csak a Magas-Tátra egy-egy részletét írja le. Végül Adam Piechowski *Grań Tatr* (A Tátra főgerince) című kalauzát választottam. Ez sem átfogó tátrai hegymászókalauz, de a főgerincet és környékét, valamint a fel- és levezető útvonalakat átfogóan, részletesen leírja. Ezenkívül a negyedik kötet egy általános leírást nyújt a Tátráról, ilyen magyarul utóljára a XX. század elején jelent meg, azóta pedig igen sok minden változott. Piechowski kalauza négy kötetből áll:

- I. kötet: Liptóhutai-nyereg – Zári-szoros (a főgerinc nyugatról keletre)
- II. kötet: Zári-szoros – Liptóhutai-nyereg (a főgerinc keletről nyugatra)
- III. kötet: Levezető útvonalak
- IV. kötet: Általános tudnivalók

A lengyel szöveg fordítása közben jöttem rá, hogy a Magas-Tátra hatévi munkával elkészített négy nyelvű földrajzinév-tára nem elegendő: a Nyugati-Tátra földrajzi neveit is meg kell alkotni. A Piechowski-kalauz lengyel eredetijét olvasva megfigyeltem, hogy a lengyelek szabadon, minden aggály nélkül alkotnak földrajzi neveket a Tátra szlovák oldalán is, gyakran megelőzve a szlovák elnevezéseket, ha azt tájékozódási szempontból fontosnak ítélik meg. Ez ellen a szlovákok nem is tiltakoznak. A lengyelek elfogadott névadási gyakorlata is példázza azt a nyilvánvaló tény, hogy ugyanolyan joggal képezhetünk magyar vagy német elnevezéseket a szlovák oldalon, esetleg szlovák, német és magyar elnevezéseket a lengyel oldalon. Félretettem a fordítást, és a magas-tátraihoz hasonlóan összeállítottam Bácskai Gusztáv és részben Scheirich László segítségével a Nyugati-Tátra négy nyelvű földrajzinév-

tárának a főgerinccel kapcsolatos részét. Ez esetben nehezebb dolgom volt: a Nyugati-Tátrában ritka kivétellel nem léteztek magyar elnevezések. A lengyel és szlovák névanyag is csak a XX. század hatvanas éveiben alakult ki – persze a nagy objektumok elnevezésén kívül; ez utóbbi lengyelül és szlovákul már régen megvolt. Ezért a megalkotott magyar nevek a lengyel vagy a szlovák nevek értelemszerű fordításai. A fordítás egyes esetekben rendkívül nehéz volt. A Bélai-Tátra magyar névanyagát Gattinger Miklós „A Magas-Tátra” című könyvéből vettem át. Ezek után folytattam a fordítást.

A fordítás lektorálásáért mindenekelőtt Bácskai Gusztávot illeti köszönet. Nem csupán a fordított szöveg nyelvi helyességét ellenőrizte, hanem a Magas-Tátra főgerincének bejárásán szerzett tapasztalatait is összehasonlította a leírtakkal. Ez több esetben az eredeti lengyel szöveg – a szerzővel egyeztetett – korrekciójához vezetett. A négy kötet nyelvi lektora Gátas Judit volt, akinek nagyon hálás vagyok precíz munkájáért és nagy türelméért. A négy kötet nyelvi helyességét Kunos Gábor is ellenőrizte és az első három kötet irodalmi hivatkozásaiba a Komarnicki-kalauzra való hivatkozást is beillesztette, már ahol ez lehetséges volt. A IV. kötet földtani, légköri és élővilági fejezeteit Nagy Balázs lektorálta. A IV. kötet anyagát Bereczki Zoltán is javította. Az ábrák magyar feliratozását Luczy Sándor végezte. A LaTeX könyvszerkesztő program használatában nyújtott támogatást külön köszönöm Lőrentey Károlynak és Frohner Ákosnak.

Adam Piechowski kalauzának magyar fordítása egyben a kalauz első teljes kiadása. Lengyelül mindeddig csak az I. kötet jelent meg; a kalauz további részét a szerző kézírata szerint fordítottam.

Remélem, Adam Piechowski kalauza hozzásegíti a magyar hegy-mászókat, turistákat a Tátra jobb megismeréséhez, szeretetéhez.

Budapest, 2007. szeptember 1-én

Dr. Futó Endre

Bevezető

A Tátra főgerince mint topográfiai egység minden bizonnyal hegyeink egyik legékeesebb alakzata, bejárása pedig a tátrai túrák legnagyobbjából. A gerincen megtalálhatjuk a Tátrában előforduló csaknem összes sziklaképződményt és alakzatot is: vad sziklatornyokat vagy kőparipákat, buja növényzettel borított, szép ívű gerinceket; táblás, áthajló felszökéseket, füves, meghitt hegyhátakat; festői sziklákat és sziklás vagy kiterjedt csúcskupolákat. A gerinc a Tátra összes növényzeti és éghajlati zónáját érinti. A kilátások semmivel sem mérhetőek össze, a gerincszakaszokról a völgyek, tájak, országok sokarcú, különböző képét látjuk. Az is megtörténik, hogy a gerinc két teljesen eltérő időjárási front határa; a levegő mozgásának gátja, az északra lefolyó légrétegek a híres hegyi szelet alkotják. A gerinc egyes szakaszain jelzett turistaösvények vannak, más szakaszai – bár nem vezet rajtuk jelzett ösvény – könnyen járhatóak, és megint más szakaszai szélsőségesen nehéz mászást igényelnek. A Tátra főgerincének számos csúcsára könnyű út is vezet, egyes hágókat a történelemben szerepet játszó kereskedelmi ösvények kereszteznek, de olyan hágó is akad, melyre felmenni már komoly hegymászó teljesítmény.

Bár a legmagasabb tátrai csúcsok (úgy a Nyugati-, mint a Magas-Tátrában) nem a főgerincen találhatóak, azért a főgerincen is van néhány óriás: Bánya-csúcs, Ék-csúcs, Hátsó-Gerlachfalvi-csúcs vagy Jégvölgyi-csúcs. Ha a Tátrára északról tekintünk, az erdők sávja fölött egy hatalmas, gyakran egységesnek vélt hegylánc emelkedik. Valójában e hegyláncnak csak bizonyos része tartozik a főgerinchez, más részek oldalgerincek, amelyek eltakarják a főgerincet. Ha délről – Szlovákiából – nézzük a Tátrát, a Szepességi- vagy a Liptói-medencéből hatalmas hegyláncokat látunk, a főgerinc ezek mögött van; a hegység láncszerű felépítése innen világosan felismerhető. Hasonló kilátásban lesz részünk, ha felmászunk egy magas csúcsra, és megnézzük a Tátrát a hegység tengelye mentén: úgy tűnik, megszámlálhatatlan párhuzamos, a távolban elmosódó, rövid, völgyekkel elválasztott fogazott gerinc halma; a főgerinc itt is eltűnik, nehéz megmondani, merre vezet. Csak nagy magasságból, repülőgépről vagy a térképre tekintve mutatkozik meg minden kétség nélkül – a Tátra görbe főgerince kelet-nyugati irá-

nyú, és mindkét oldalra rövidebb oldalgerinceket bocsát ki.

A Tátra főgerincének könnyebb szakaszait már a hegység felfedezése idején is látogatták; később, a hegymászás fejlődése nyomán további, egyre nehezebb szakaszok, egyre nehezebben megmászható tornyok és hágók következtek. Végül az egyes gerincek bejárására került sor, köztük a főgerinc bejárására is. Hangsúlyoznunk kell a főgerinctúra különleges voltát a többi tátrai túrához képest: a leghosszabb, szélsőségesen nehéz szakaszok is megtalálhatóak, a nehézségek halmozódnak. A fejlődéssel, a hegymászás egyre sportosabb jellegének kialakulásával a főgerinc bejárása is sportos jelleget öltött. Bizonyos verseny alakult ki. Sokan a legmagasabb hegységbe induló nagy expedíciók előtti edzésnek tekintették, felismerve azt, hogy bejárása, mindenekelőtt télen, mászásának jellegével, bivakolással és a halmozott nehézségekkel (kivéve a nagy magasságot és a gleccserhasadékokat) az alpesi vagy himalájai nehézségeket utánozza. Az első téli bejárás résztvevői között találjuk a később a Himalájában sikeres lengyel hegymászókat, például Andrzej Zawadát, több expedíció, egyebek között az Everest első sikeres téli megmászásának vezetőjét. De már korábban Adam Karpiński is – az expedíciózás és a „Tátrán túli hegymászás” egyik úttörője, az első lengyel Himalája-expedíció vezetője – tervezte a Nyugati- és a Magas-Tátra főgerincének bejárását, ő is tett első alkalommal kísérletet erre. Az utóbbi vállalkozás *„a korabeli szokásokkal ellentétben kemény télben, célszerűen, lelkiismeretesen történt meg, mivel hasonló körülmények között nagyobb kitarásra és előkészületre ösztönöz, közelebb hozza a kisebb kiterjedésű tátrai gerinceken történő vállalkozást az Andokban vagy Himalájában megköveteltekhez.”* (J. Wojsznis: *Polacy na szczytach świata* (Lengyelek a világ csúcsein), Varsó 1966, 10. o.)

Bármilyen szemszögből nézve a Tátra főgerincének bejárása a legtöbb, ami hegyeinkben elérhető – úgy esztétikai, mint erőnléti, hegymászói, de a hegyi természet nyújtotta élmények összességének szempontjából is. Ennél többet nem lehet hegyeinkben elvégezni, és ez nem kevés azoknak, akiknek a Tátra többet jelent, mint egy nagyobb sziklával tűzdelt hegység vagy egy nagyobb mászófal. Megjegyezzük, hogy az utóbbi időben egyre népszerűbbek más magashegységekben is a hosszú gerincvándorlások. A Himalája óriásai gerinceinek bejárása a himalájai hegymászás egyik következő fejezete lehet. A másik olda-

lon megemlíthetjük a több napos vagy több hetes vándorlásokat alacsonyabb, de sok szempontból is jelentős hegyláncokon – a Kárpát-koszorún, a Balkánon vagy a Pireneusokban (említsük meg Andrzej Wieloch teljes Kárpát-koszorú bejárását 1980-ban, vagy Pavel Ondrášek szlovák hegymászó hasonló akcióját 1984-ből) – amelyeket egyre gyakrabban hajtanak végre jól képzett turisták is.

„A Tátra főgerince típusú útvonal bejárása megszakítás nélkül valódi magashegyi iskola. Egy hasonló, több napos vállalkozás – a tagadhatatlan esztétikai és ismeretszerző értéke mellett – alkalmas a magashegyi jártasság megszerzésére és tökéletesítésére; mindez a tájékozódási képesség, önállóság, a nehéz, kített terepen való gyors és biztonságos mozgás és a változó időjárási viszonyokhoz való alkalmazkodás iskolája. A gerinc bejárása javítja a hosszán tartó erőfeszítést igénylő tevékenység eltűrését, és általában jelentősen javítja az egyén fizikai erőnlétét. A hosszú, téli gerincvándorlások egyben tökéletes felkészülést is jelentenek a gleccserekre és legmagasabb hegyekre” – írta G. Janota a Taternikban 1971-ben. Akkor – a XX. század hatvanas-hetvenes éveiben – kísérleték meg legtöbbször a főgerinc bejárását, majd úgy 1975-től ez a divat megváltozott, és a nyolcvanas években teljesen megszűnt. Mi ennek az oka? Bizonyára a legjobb hegymászók akkor már a Himalájára és Karakorumra összpontosítottak (a hetvenes évek vége és a nyolcvanas évek a lengyel Himalája-mászások legtermékenyebb időszakai), de a változáshoz az is hozzájárult, hogy a fiatal hegymászók más típusú sikereket, élményeket kerestek. Általánosan is megfigyelhető – néhány fal kivételével – a tátrai hegymászás intenzitásának csökkenése. Nem elhanyagolható befolyással bírt mindkét Tátrai Nemzeti Park előírásainak szigorítása, valamint a turistakapcsolatoknak, a határátlépésnek az akkor bevezetett korlátozása, amely megnehezíti az efféle vállalkozásokat. Az előírások azonban változnak, több kivételt is tartalmaznak, de ezekkel együtt a főgerinc jelentős szakaszai úgy is bejárhatóak, hogy a túra menedékházból vagy engedélyezett hegymászó-táborhelyről indul ki, és ott végződik. Említsük meg azt is, hogy a főgerinc több szakasza turisták számára is elérhető: valójában a Nyugati-Tátra teljes főgerincén és a Magas-Tátra főgerincének egyes részein jelzett ösvény vezet. Ezért tapasztalt (és megfelelő engedélyekkel rendelkező) magashegyi turisták kisebb-nagyobb kerülőkkel csaknem a teljes gerincet is bejárhatják. Bizonyára a főgerinc egyes részei külö-

nösen érdekesek lehetnek geológusok és természettudósok számára is. Gerincszakaszok bejárása történhet a legkülönbélebb mérések, megfigyelések, kutatások, fényképezések miatt, esetleg hegyimentések alkalmával is.

Ez a könyv a Tátra főgerince, esetleg annak egyes részei felől érdeklődőknek íródott. A könyv megírásának gondolata több évvel ezelőtt született meg, amikor a könyv szerzője a főgerinc bejárására készült (bár az igazsághoz tartozik, hogy több ok miatt a teljes tervét nem sikerült végrehajtania). Akkor készült el egy rövid jegyzet – hasonlólt készített csaknem mindenki, aki a főgerincre készült –, amelyben különböző hegymászókalauzokból kimásolt útleírások és egyéb hasznos adatok voltak. Mivel még a bejárás iránya sem volt eldöntve (keletről nyugatra vagy nyugatról keletre), mindkét irányt leíró útvonaltervet kellett készíteni. Meg kellett ismerkedni bizonyos gerincrészek megkerülésének lehetőségével, valamint szükség esetén a gerinc elhagyásának leggyorsabb és legkönnyebb változatával. Amikor lehetőség nyílt a könyv kiadására, már csak a leírások számozását, esetleg kiegészítését kellett elvégezni (közben ugyanis megjelentek W. H. Paryski hegymászókalauzának vonatkozó kötetei), de az alap már kész volt: a nyugatról keletre (a Liptóhutai-nyeregűl a Zári-szorosig) vezető útirány az első kötetben, az ellenkező útirányt leíró második kötet és a minden jelentősebb csúcstról és hágóból északra vagy délre vezető útvonalat leíró harmadik kötet. Az első két kötetben megtalálható egyes rövid, nehéz gerincszakaszok megkerülésének leírása, valamint gyakran a völgyeken keresztül vezető hosszabb kerülések leírása is. Az utóbbi azon turistáknak készült, akik szeretnék a főgerincet lehetőleg a legteljesebb mértékben bejárni, de nincs hegymászó gyakorlatuk, esetleg a völgycsapatok számára. A „Tátra főgerincét” kiegészítettük azon tátrai oldalgerincek leírásával, amelyek a Nyugati- és Magas-Tátrában az államhatár vezet, és amelyeket gyakran a „Lengyel-Tátra főgerince”, valamint egy rövid szakaszon a „lengyel Nyugati-Tátra főgerince” néven ismernek Lengyelországban. A harmadik kötetben a lemeneteli útvonalak leírása található, mindig lefelé menetben abból az elképzelt helyzetből indulva ki, hogy egy vész helyzetben (időjárás elromlása, kiesés) fontos a gerinc lehető leggyorsabb elhagyása. Ezt a leírást könnyű ellenkező (felfelé) irányban is átírni (ilyen útleírásokat találunk a hegymászókalauzokban). Ha később vissza szándékozunk térni a gerincre,

ez már nem vészhelyzetben történik, és van időnk megfordítani az útleírás irányát. A három kötetet egészíti ki a negyedik kötet, amely a Tátra főgerincéről általános információkat tartalmaz, például a felépítését, a természet leírását, valamint a bejárásának történetét.

A könyv nemcsak a Tátra főgerincét bejárni szándékozó hegymászók vagy turisták számára lehet hasznos, hanem azok számára is, akik a főgerincen található csúcsokat, hágókat akarják elérni. Mivel az útleírásokkal párhuzamosan a Tátra főgerincének teljes topográfiai leírását is nyújtjuk, így az egész mű a Tátra főgerince monográfiájának is tekinthető. Mint ilyen, a Tátra iránt érdeklődőknek más körét is vonzhatja, pl. a kutatókat, de a nagyszámú egyszerű Tátra-rajongót is, akik szeretnék megismerni a hegység legkisebb részletét is. Tudomásukra adja, hogy meddig mehetnek el – még ha csak elméletben is –, és hol az a határ, amelyen túl vagy képességük hiánya vagy az előírások szigorua miatt már nem merészkedhetnek. A Tátráról csak általánosságban érdeklődők számára bizonyára a negyedik kötet lesz a legérdekesebb.

A Tátra főgerincét tárgyaló irodalom nem bőséges, bár a bejárások többségét rövid vagy hosszabb visszaemlékezések, esetleg naplórészletek formájában leírták és meg is jelentették a Tatarnikban, a Wienerchyben, a Tatyban, a Krásy Slovenskában, a Jamesákban, esetleg más folyóiratokban, ritkábban könyv formában is. A kivételek közé tartozik az első gerincbejárás kísérlet 1902-ből, amelyet T. Eichenwald írt le és jelentetett meg visszaemlékezéseiben a Przegład Zakopiański-ban (Zakopanei Szemle), vagy R. W. Schramm színes leírása a teljes főgerinc első bejárásáról. A Karpiński útja a Nyugati-Tátra gerincének lengyel részén kétségtelenül ösztönözte H. Rytardowót és M. J. Rytardot, a *Fehér gerincen* című elbeszélés szerzőit, amely egy ilyen vállalkozásról szól. Az említett írásokban sokféle adatot találunk, főleg egy hasonló vállalkozás megszervezéséről, a bejárás taktikájáról, az egyes szakaszok bejárásának időadatairól, a bivakhelyekről stb. – ritkábban topográfiai részletekről vagy az út leírásáról. Nem jelent meg és gyakorlatilag elérhetetlen Andrzej Zawada 1978-ban, a krakkói Testnevelési Akadémián benyújtott diplomamunkája, amelyben a főgerinc topográfiájával, a bejárások történetével és taktikájával foglalkozott, mivel a munka mindkét példánya valószínűleg elveszett. Hasonlóan nem jelent meg Krzysztof Żurka ugyanazon intézményben benyújtott diplomamunkája *Gerincbejárások taktikája és technikája* címmel. Az 1902-1986 közötti

bejárások legteljesebb leírása A. Puškáš *Vysoké Tatry* című hegymászókalauzának X. kötetében jelent meg. A Magas-Tátra lengyel részének leírása A. Skłodowski és M. Wołoszyński művében található. Végül a teljes főgerinc és bejárásának teljes, de rövid leírása megtalálható G. Barczyk, R. Jakubowski, A. Piechowski és G. Żurawska *Bedeker tatrzański* (Tátrai útikönyv) című művében.

A jelen mű alapját és nélkülözhetetlen forrását W. H. Paryski *Tatry Wysokie* című 24 kötetes hegymászókalauza képezte. Nagyon sok út leírását szó szerint onnan vettük át, esetleg kis változtatással, egységesítve a leírás stílusát. Ahol ez szükséges volt – mivel az útleírások legtöbbször alulról felfelé haladás irányában történik – megfordítottuk az útleírás irányát. Néhány esetben felhasználtunk az A. Puškáš *Vysoké Tatry* c. hegymászókalauzából és egyéb lengyel és szlovák művekből származó útleírásokat is. A Nyugati-Tátrát érintő részekben felhasználtuk J. Nyka *Tatry* és *Tatry Słowackie*, M. Kunicki i T. Szerbera *Tatry Zachodnie. Słowacja*, valamint részben T. Zwoliński *Przewodnik po Tatrach i Zakopanem* című kalauzait, és kisebb mértékben más szlovák kalauzokat is. A Bélai-Tátra leírása W. H. Paryski mindeddig nem publikált munkáiból való; Paryski szóbeli közlését több más helyen is felhasználtuk. Ritka esetekben más kalauzokból is merítettünk. Már a mű megírása után jelentek meg W. Cywiński *Tatry. Przewodnik szczegółowy* (Tátra - részletes kalauz) című hegymászókalauzának vonatkozó kötetei, ami az útleírások felülvizsgálatához vezetett abban a körzetben, amelyet az új kalauz leírt.

Az összes útleírást – ahol ez lehetséges volt – igyekeztünk pontosítani és időszerűsíteni e sorok írójának, valamint hegymászó- és turistatársainak információi alapján. A főgerinc néhány szakaszának leírása jelen munkában jelenik meg először.

A bevezető végén örömteli kötelességem köszönetet mondani mindenkinek, akik jelen munka megírását elősegítették. Mindenekelőtt természetesen a már eltávozott Witold H. Paryski úrnak, aki rendelkezésemre bocsátotta a *Tatry Wysokie* című hegymászókalauza anyagát, ezenkívül tetemes időt szentelt megbeszéléseinkre, rendelkezésemre bocsátotta útleírásainak levéltárát és a tátrai névhasználatról szóló, mindeddig nem publikált munkáit, valamint számtalan értékes tanácsot adott, bátorított. Értékes utalásokért, javaslatokért és egyéb segítségért köszönetet mondok Józef Nyka úrnak, a Taternik volt szerkesztőjének, Andr-

zej Paczkowski úrnak, a Lengyel Hegymászószövetség volt elnökének, Jerzy Zembruski úrnak, a Lengyel Tátrai Nemzeti Park volt igazgatóhelyettesének, aki segített megszerezni a Lengyel-Tátra turisták előtt lezárt részeiről szóló információkat. Urszula Żuławska asszonynak köszönöm, hogy rendelkezésemre bocsátotta a főgerinc bejárása során írt naplóját. A gerinc geológiai és időjárásai jelenségeiről szóló tájékoztatást köszönöm a zakopanei Tátra Múzeum akkori munkatársainak – Małgorzata Gąsienica-Szostak és Ewa Zarębskia hölgyeknek, valamint Wojciech Gąsienica-Byrcyn úr konzultációit is. Külön köszönet jár a kézirat első olvasóinak, közöttük Tadeusz Słupski úrnak, annakidején a varsói Egyetemi Alpinista Klub elnökének. Bár az említettek nem minden ötletét, javaslatát lehetett felhasználni, azonban ezek is hozzájárultak a mű végső formájának kialakításához. Köszönetet mondok minden tátrai túratársamnak is és azoknak a hegymászóknak és turistáknak is, akik elmondták a véleményüket. Végül köszönet szeretnék mondani Marek Ziółkowski úrnak, aki annak idején a Lengyel Tátra Társaság kiadójának munkatársa volt, az ő ötlete volt *A Tátra főgerince* c. kalauz. Szintén köszönet jár a kiadó oldaláról tanúsított szokatlan türelemért és megértésért, mivel a szerző minden megállapodott határt túllépett a kalauz terjedelmét illetően, és többször is módosította a munka befejezésének időpontját. A Tátra főgerinc-kalauzának négy kötetéből lengyelül végül is csak az első jelent meg a TEXT kiadó gondozásában – a kiadó vezetőjének, Krzysztof Łoziński úrnak szintén hálás köszönet a kézirat nyomtatásra való előkészítéséért és több meteorológiai gondolatmenért. Lidia Buchner asszonynak pedig köszönöm a térképek elkészítését.

Mivel azt vallom, hogy ez a munka nem tökéletes, és bizonyára több javításra, módosításra és időszerűsítésre szorul, kérek minden érdeklődőt, hogy a kiadón keresztül juttassa el észrevételeit.

Adam Piechowski

Ząb-Warszawa, 1991-2006.